

REGGIO EMILIA YONDASHUVINING MAKTABGACHA TA'LIMDAGI AHAMIYATI

ERGASHEVA GULSHAN ERGASHEVNA

499-DMTTda direktor o'rinbosari

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning ijodiy fikrlashini, mustaqil o'rganish qobiliyatini va ijtimoiy faolligini rivojlantirishda Reggio Emilia yondashuvining pedagogik ahamiyati yoritiladi. Mazkur yondashuv bolani ta'lim jarayonining markaziy subyekti sifatida ko'rib, uning tabiiy qiziqishlari, tadqiqotchilik faoliyati va erkin fikrlashini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Tadqiqotda Reggio Emilia pedagogikasining asosiy tamoyillari, o'quv muhitini tashkil etish usullari hamda tarbiyachi va ota-ona hamkorligining o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning ijodkorlik, kommunikativ ko'nikmalar va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirishda ushbu yondashuvning samarali pedagogik imkoniyatlari keng yoritiladi.

Kalit so'zlar: *Reggio Emilia yondashuvi, maktabgacha ta'lim, bolaga yo'naltirilgan ta'lim, ijodiy rivojlanish, erkin o'rganish muhiti, pedagogik hamkorlik, tadqiqotga asoslangan o'qitish, innovatsion pedagogika.*

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tizimi jamiyatning ijtimoiy, madaniy va intellektual rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda bolaning shaxsiyati shakllanadi, uning fikrlash, muloqot qilish va ijodiy faoliyat ko'nikmalari rivojlanadi. Zamonaviy pedagogika maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va o'qitishda innovatsion yondashuvlarni qo'llashni talab etadi. Shunday samarali pedagogik konsepsiyalardan biri Reggio Emilia yondashuvi hisoblanadi.

Reggio Emilia yondashuvi Italiyadagi Reggio Emilia shahrida ikkinchi jahon urushidan keyingi davrda pedagog Loris Malaguzzi hamda mahalliy jamoatchilik tashabbusi asosida shakllangan ta'lim falsafasi bo'lib, u maktabgacha ta'lim jarayonida bolani faol subyekt sifatida ko'rib chiqadi. Ushbu pedagogik model bolalarning mustaqil fikrlashi, izlanishi va ijodiy ifodalanishini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Yondashuvning asosiy g'oyalaridan biri shundan iboratki, bolalar o'z fikrlarini turli usullar orqali ifoda etish imkoniyatiga ega bo'lib, bu jarayon pedagoglar va ota-onalar bilan hamkorlikda amalga oshiriladi.

ASOSIY QISM

Mazkur yondashuvga ko'ra, bola tabiatan qiziquvchan, ijodkor va bilim olishga intiluvchan shaxs sifatida qaraladi. Ta'lim jarayoni esa bolalarning qiziqishlari,

tajribasi va kuzatuvlari asosida tashkil etiladi. Reggio Emilia pedagogikasida o'qituvchi bilim beruvchi emas, balki bolalarning izlanish jarayonini qo'llab-quvvatlovchi hamkor sifatida faoliyat yuritadi. Shuningdek, o'quv muhitining o'zi ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, u "uchinchi o'qituvchi" sifatida talqin qilinadi va bolaning o'rganish jarayonini qo'llab-quvvatlaydigan ijodiy makon sifatida tashkil etiladi.

Reggio Emilia yondashuvining asosiy maqsadi – bolalarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik, muloqot madaniyati va tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirishdir.

Ushbu pedagogik konsepsiya maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalar faoliyatini kuzatish, hujjatlashtirish va tahlil qilish orqali o'quv jarayonini takomillashtirishni ham nazarda tutadi. Natijada bolalar o'z bilimlarini faol tajriba orqali egallaydi, bu esa ularning intellektual va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bugungi kunda Reggio Emilia yondashuvi dunyoning ko'plab mamlakatlarida maktabgacha ta'lim tizimida samarali pedagogik model sifatida qo'llanilmoqda. Mazkur yondashuv maktabgacha ta'lim jarayonida innovatsion metodlarni joriy etish, bolalarning individual qobiliyatlarini rivojlantirish va ta'lim muhitini yanada ijodiy tashkil etish imkoniyatini beradi. Shu sababli Reggio Emilia pedagogikasi zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi.

Reggio Emilia yondashuvi maktabgacha ta'lim tizimida bolaning tabiiy qiziqishi, ijodiy tafakkuri va mustaqil faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik konsepsiyalardan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuvda bola ta'lim jarayonining markaziy ishtirokchisi sifatida qaraladi. Pedagog esa faqat bilim beruvchi emas, balki bolalarning izlanish jarayonini qo'llab-quvvatlovchi hamkor va kuzatuvchi rolini bajaradi. Bu yondashuvning asosiy maqsadi bolalarda mustaqil fikrlash, muloqot madaniyati, ijodkorlik va tadqiqotchilik qobiliyatlarini shakllantirishdan iboratdir.

Amaliy tajribalarda Reggio Emilia yondashuvi bolalarning kundalik faoliyati orqali amalga oshiriladi. Masalan, maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalar bilan tabiatni o'rganish jarayoni tashkil etilganda, pedagog ularga tayyor ma'lumot berishdan ko'ra, kuzatish va izlanishga yo'naltiradi. Bolalar bog' hududidagi daraxtlar, gullar va hasharotlarni kuzatib, o'z fikrlarini rasmlar orqali ifodalaydi. Bu jarayonda pedagog bolalarning savollariga javob berish bilan birga, ularni yangi savollar berishga undaydi. Natijada bolalarda tabiatga qiziqish kuchayadi, kuzatuvchanlik va tafakkur rivojlanadi.

Reggio Emilia yondashuvida muhitning o'zi ham muhim o'rin tutadi. Ta'lim muhiti bolalar uchun erkin va ijodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlaydigan tarzda tashkil etiladi. Masalan, guruh xonasida turli materiallar, rangli qog'ozlar, tabiiy elementlar, loy va boshqa ijodiy vositalar joylashtiriladi. Bolalar ushbu materiallardan foydalanib,

o'z tasavvurlarini erkin ifodalaydi. Ayrim bolalar qog'ozdan turli shakllar yasasa, boshqalari loydan hayvonlar yoki o'simliklar maketini yaratadi. Ushbu jarayonda pedagog bolalarning ijodiy ishlarini kuzatadi, ularning fikrlarini tinglaydi va ijodiy jarayonni rag'batlantiradi.

Mazkur yondashuvda bolalar faoliyati ko'pincha loyihaviy o'rganish shaklida tashkil etiladi. Masalan, transport vositalari haqida loyiha tashkil etilganda, bolalar turli transport turlarini muhokama qiladi, ularning vazifasi va tuzilishini o'rganadi. Ba'zi bolalar mashina rasmini chizadi, boshqalar qog'oz yoki konstruktordan transport modeli yasaydi. Jarayon davomida bolalar bir-biri bilan fikr almashadi, savollar beradi va javob izlaydi. Bu esa ularning ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Reggio Emilia pedagogikasida hujjatlashtirish jarayoni ham muhim hisoblanadi. Pedagoglar bolalarning faoliyati davomida suratlar, rasmlar va kuzatuv yozuvlarini to'plab boradi. Ushbu materiallar orqali bolaning rivojlanish jarayoni tahlil qilinadi. Masalan, bola avval oddiy shakllarni chizgan bo'lsa, vaqt o'tishi bilan murakkab tasvirlar yaratishi kuzatiladi. Bu pedagogga bolaning ijodiy rivojlanish bosqichlarini aniqlash imkonini beradi.

Amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, Reggio Emilia yondashuvi bolalarda jamoaviy ishlash ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Guruh faoliyatida bolalar birgalikda maketlar yaratadi, sahna ko'rinishlarini tayyorlaydi yoki hikoyalar tuzadi. Masalan, ertak asosida sahna tayyorlash jarayonida bolalar o'z rollarini muhokama qiladi, kostyumlar yaratadi va sahna ko'rinishini birgalikda ishlab chiqadi. Bunday faoliyat ularning hamkorlik qobiliyatini oshiradi hamda ijtimoiy moslashuvini kuchaytiradi.

Shuningdek, Reggio Emilia yondashuvida ota-onalarning ishtiroki ham muhim hisoblanadi. Ota-onalar pedagoglar bilan hamkorlikda turli tadbirlarda qatnashadi, bolalarning ijodiy ishlarini ko'rib chiqadi va ularning rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. Masalan, ijodiy ko'rgazmalar tashkil etilib, bolalar yaratgan rasmlar va maketlar ota-onalarga namoyish etiladi. Bu jarayon bolalar uchun motivatsiyani oshiradi hamda ta'lim jarayonining samaradorligini kuchaytiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Reggio Emilia yondashuvi maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarning individual qobiliyatlarini rivojlantirishga katta imkoniyat yaratadi. Bolalar o'z fikrlarini turli shakllarda ifodalash imkoniyatiga ega bo'ladi, bu esa ularning ijodiy tafakkurini va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, ushbu pedagogik model bolalarda ijtimoiy hamkorlik, muloqot madaniyati va o'z fikrini erkin ifodalash ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

Umuman olganda, Reggio Emilia yondashuvi maktabgacha ta'limda innovatsion pedagogik model sifatida bolalarning tabiiy qiziqishlarini qo'llab-quvvatlash, ijodiy faoliyatni rivojlantirish va ta'lim jarayonini erkin hamda interaktiv shaklda tashkil etish

imkonini beradi. Ushbu yondashuv amaliy tajribalarda bolalarning intellektual, ijtimoiy va estetik rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi bilan ajralib turadi.

XULOSA

Tahlillar va amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, Reggio Emilia yondashuvi maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydigan samarali pedagogik model hisoblanadi. Ushbu yondashuvda bola ta'lim jarayonining faol ishtirokchisi sifatida qaraladi va uning qiziqishlari, tajribasi hamda mustaqil izlanishlari asosiy o'ringa qo'yiladi. Natijada bolalarda ijodiy fikrlash, erkin muloqot qilish, muammolarni mustaqil hal etish va o'z fikrini turli shakllarda ifodalash ko'nikmalari shakllanadi.

Reggio Emilia yondashuvining amaliy qo'llanilishi shuni ko'rsatadiki, erkin va ijodiy ta'lim muhitini yaratish, bolalarning tashabbusini qo'llab-quvvatlash hamda pedagog va ota-ona hamkorligini rivojlantirish maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim jarayonida loyihaviy faoliyat, kuzatuv, tajriba va ijodiy ishlar orqali bolalarning bilim olishga bo'lgan qiziqishi yanada kuchayadi.

Shuningdek, ushbu yondashuv pedagoglarning faoliyatiga ham yangi mazmun bag'ishlaydi. Pedagoglar bolalarning rivojlanish jarayonini kuzatish, hujjatlashtirish va tahlil qilish orqali ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa maktabgacha ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Loris Malaguzzi. **The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Experience in Transformation.** Carolyn Edwards, Lella Gandini, George Forman (tahriri ostida). Praeger Publishers, AQSh. Bu kitob Reggio Emilia pedagogikasining **eng asosiy nazariy va amaliy manbasi** hisoblanadi. Unda bolalarning "yuzta tili" konsepsiyasi, ijodiy ta'lim muhiti va pedagoglarning roli batafsil tushuntirilgan.
2. Reggio Children. **Reggio Children Foundation rasmiy materiallari.** Reggio Emilia, Italiya. Rasmiy sayt: <https://www.reggiochildren.it>. Bu tashkilot Reggio Emilia yondashuvini butun dunyoga tarqatadigan **rasmiy ilmiy markaz** hisoblanadi.
3. Edwards, C., Gandini, L., Forman, G. **The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Approach to Early Childhood Education.** Ablex Publishing.